

Johanna Jadstrand
010-473 58 49
Fredrik Malmberg
010-473 50 00

Till
Utbildningsdepartementet

Svar på remiss gällande Fler barn i förskolan – för bättre språkutveckling i svenska, SOU 2020:67 (U2020/06020)

Sammanfattning

Specialpedagogiska skolmyndigheten ser positivt på förslaget att kommuner ska bedriva en uppsökande verksamhet för att öka deltagandet i förskolan.

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslagen gällande direktinskrivning i förskolan av vissa särskilt utpekade målgrupper och förordar istället universellt tänkande.

Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att en förutsättning för att kunna ta emot fler barn med olika behov i förskolan är att organisationen är väl förberedd och riggad för att kunna ge det stöd och den stimulans som avses. Specialpedagogiska skolmyndigheten vill därför tydliggöra vikten av att det finns förutsättningar att organisera förskola med tillräckliga resurser och välutbildad personal. För att förslagen ska få önskad effekt behöver det också säkerställas att det finns tillgång till utbildade förskollärare samt fortbildning som stärker och bygger på ytterligare kompetens kring de områden som utredningen lyfter fram.

Specialpedagogiska skolmyndigheten vill särskilt lyfta vikten av en obligatorisk barnhälsa för att möta den större grupp barn som behöver en tillgänglig lärmiljö med anpassningar och stöd.

Skolverket bör samverka med Specialpedagogiska skolmyndigheten vid framtagande av allmänna råd och stödmaterial för att se till att barn med funktionsnedsättning får sin rätt till en likvärdig utbildning tillgodosedd.

Förslag 7.4 Kommunen ska informera vårdnadshavare om förskolan genom uppsökande verksamhet

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förskolan är en viktig väg in i det livslånga lärandet. Exponeringstid är en avgörande faktor för att utveckla ett språk och alla barn har rätt att få möjlighet att

utveckla svenska språket tillsammans med sitt modersmål så mycket och så tidigt som möjligt. Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att barn med svag socioekonomisk bakgrund och nyanlända får bättre förutsättningar för sin framtida utveckling om de deltar i förskolan. Det gäller även barn med funktionsnedsättning och flerspråkiga barn. En uppsökande verksamhet kan gynna Specialpedagogiska skolmyndighetens målgrupper, och särskilt flickor, som ofta inte blir sedda eller får stöd i samma utsträckning som pojkar. Specialpedagogiska skolmyndigheten har en erfarenhet att barn med funktionsnedsättning ibland hålls hemma och inte kommer in i förskolans verksamhet.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att fokus för insatsen, att öka antalet barn som behöver en stimulerande språkmiljö redan från tre års ålder, bör ligga på att utveckla den funktion som ska hantera information och kommunikation i en uppsökande verksamhet. Då det är en mångfald av kompetens som krävs, behövs riktad kompetensutveckling för denna funktion. Funktionen behöver samverka med såväl BVC som barnhabilitering och exempelvis socialtjänst. Den behöver också ha god kompetens om barns tidiga utveckling ur ett helhetsperspektiv. Samtidigt behövs kompetens att kunna möta, vägleda och stödja föräldrar som har olika förutsättningar, bakgrund och behov, att förstå vikten av barns vistelse i förskolan.

Enligt vad Specialpedagogiska skolmyndigheten erfar har de barn som har stora språkliga svårigheter, men kanske inte ytterligare synlig funktionsnedsättning, och som inte finns i förskolan, mycket sällan haft kontakt med habiliteringen. Däremot har de troligen mött BVC där viss kontroll av den språkliga utvecklingen sker. Flerspråkiga barn med misstänkt språkstörning remitteras oftast senare för språklig bedömning hos logoped än enspråkiga barn.¹

Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att det på BVC behöver finnas starka incitament för samarbete med den uppsökande verksamheten. Det kan vara den instans som vårdnadshavare har tillit till och där de kan bygga goda relationer vilket kan gynna barnens rätt till utbildning i förskolan. Samverkan mellan kommun och region blir således väldigt viktig.

Bedömning 7.4 Kommunen ska informera vårdnadshavare om förskolan genom uppsökande verksamhet

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen. Ett stödmaterial eller allmänna råd kan främja likvärdigheten och utgöra ett stöd för kommuner och verksamheter att utveckla och säkerställa sina rutiner. Skolverket bör i detta arbete

---

¹ Öberg, L. (2020). Words and non-words : Vocabulary and phonological working memory in Arabic-Swedish-speaking 4–7-year-olds with and without a diagnosis of Developmental Language Disorder (PhD dissertation). Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala.

samverka med Specialpedagogiska skolmyndigheten, för att se till att barn med funktionsnedsättning får sin rätt till en likvärdig utbildning tillgodosedd.

Förslag 7.5 Kommunen ska kartlägga deltagande i förskolan

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Bedömning 7.6 Det bör tas fram ett stödmaterial om frånvarohantering

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att ett stödmaterial kan gynna myndighetens målgrupper genom en kontinuitet i lärande och undervisning. Stödmaterialen kan även vara ett stöd för att motverka tidig skolfrånvaro som förekommer i förskolan. Skolverket bör samverka med Specialpedagogiska skolmyndigheten vid framtagande av stödmaterialen, för att se till att barn med funktionsnedsättning får sin rätt till en likvärdig utbildning tillgodosedd.

Förslag 8.3 En definition av nyanlänt barn

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Bedömning 8.5.1 Kommuner ska vara skyldiga till direktinskrivning

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar utredningens beskrivning av att det finns bästa möjliga förutsättningar för barnen att så tidigt som möjligt få en god utbildning i sin språkutveckling i svenska om de har en daglig verksamhet tillsammans med andra barn och vuxna som använder det svenska språket.

Specialpedagogiska skolmyndigheten vill lyfta fram att det förutsätter att personalen talar svenska och har kompetens om barns typiska språkutveckling, den flerspråkiga utvecklingen hos barn samt hur man upptäcker och arbetar med barn som har en bristande språkutveckling som kan bero på olika funktionsnedsättningar. Oavsett funktionsnedsättning är det viktigt att språkutvecklingen kommer igång och möjliggörs för barnen.

Förslag 8.5.1, 8.5.2, 8.5.3, 8.5.4, 8.5.5 och 8.5.6

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslagen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att direktinskrivning kan vara en möjlig väg men riskerar att bli problematiskt då kommuner ska kartlägga och därefter *särskilt peka ut vissa målgrupper*. Det riskerar att bli en fråga om

gränsdragningar och kan möta utmaningar när det gäller etiska överväganden och likvärdighet.

Om man istället utgår ifrån ett universellt tänkande så skrivs alla barn in. Då behövs inte utpekandet och fokus kan ligga på informationsinsatsen och den uppsökande verksamheten.

Gällande förslag 8.5.6 vill Specialpedagogiska skolmyndigheten även tillägga att det finns ett dilemma när det gäller närhetsprincipen kontra möjligheten till språklig utveckling och stimulans. Det krävs en väl förberedd organisation och barnhälsa kopplad till förskolor för att kunna möta mångfalden av behov som kommer att bli följd av en större andel barn i behov av språkutvecklande arbetssätt samt anpassningar och stöd.

Bedömning 8.5.7 Det bör vara möjligt att välja annan förskola än den erbjudna

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att det är viktigt att lyssna till vårdnadshavarnas åsikt då de t.ex. kan ha önskemål om en särskild förskola utifrån ett barns funktionsnedsättning.

Förslag 8.5.8 Om vårdnadshavare tackar nej till direktinskrivning

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Om direktinskrivning ska tillämpas, vilket Specialpedagogiska skolmyndigheten som framgått ovan avstyrker om det utformas selektivt, bör erbjudandet ske kontinuerligt så att det aktualiseras till alla vårdnadshavare att det är viktigt för deras barn att få det svenska språket för den fortsatta skolgången, samt att samtala om syftet med förskolan och dess utbildning.

Bedömning 9.2 Förskolan bör bli en del av det obligatoriska skolväsendet

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att för att ge alla barn rätten till en god utbildning och förutsättningar för ett livslångt lärande krävs en likvärdig och tillgänglig förskola och skola. En väg för att nå detta är att förskolan till viss del blir obligatorisk. De barn som av olika anledningar inte får möjligheter att utveckla det svenska språket, behöver få tidiga insatser och ett ändamålsenligt stöd.

Förslag 9.3 Förskolan ska bli obligatorisk från 5 års ålder

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att för att ha förutsättningar att klara den svenska skolan från förskoleklass till åk 9 måste barnen få med sig det svenska språket. De barn som har svårigheter med sin språkutveckling eller inte har exponerats tillräckligt för det svenska språket har troligen störst nytta av den förberedelse ett obligatoriskt år på förskolan kan ge dem. Det året ska i största möjligaste mån ge barnen förutsättningar att därefter påbörja sin skolgång på så lika villkor som andra barn som möjligt även om de inte tidigare har deltagit i svensk förskola. Det främjar också utvecklingen av ett inkluderande samhälle.

Förslag 9.3.1 Den obligatoriska förskolans omfattning och innehåll

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag 9.3.2 Hemkommunens ansvar samt placering i den obligatoriska förskolan

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag 9.3.3 Skolplikten ska kunna senareläggas i vissa fall

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att det är viktigt att kommunerna har tydliga riktlinjer för hur uppskjuten skolplikt ska gå till i förskolan för att säkerställa barnets rätt till utbildning och möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömning 9.3.4 Möjligheten till tidigare skolstart i förskoleklass eller grundskola ska kvarstå

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att det finns barn som av olika anledningar kan må bra av att tidigarelägga skolgången. Det är dock viktigt att man ser till barnets utveckling som helhet när beslut tas. Det ska inte "bara" handla om att barnen har lärt sig läsa eller räkna, utan om barnets hela mognad. Barnet har rätt att få utveckla olika förmågor i sin takt, vilket lätt kan glömmas bort i det här sammanhanget.

Förslag 9.3.4 Möjligheten till tidigare skolstart i förskoleklass eller grundskola ska kvarstå

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att det inte finns anledning att inskränka de möjligheter vårdnadshavare har att göra egna val för sina barn förutsatt att barnen får den utbildning de har rätt till.

Förslag 9.3.5 Skollagens bestämmelser om närvaro och frånvaro ska gälla även för den obligatoriska förskolan

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Specialpedagogiska skolmyndigheten menar att utifrån utredningens bedömning är det av vikt att även den obligatoriska förskolan följer skollagens regler om närvaro och ledighet.

Förslag och bedömning 9.3.6 Fullgörande av skolplikten

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget och delar bedömningen.

Förslag 9.4 Skolskjuts till och från den obligatoriska förskolan

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslaget.

Eftersom de barn som har störst behov verkligen behöver delta i förskolan bör kommunen skapa goda förutsättningar för det. Då är skolskjuts en viktig del, som kan göra skillnaden för om barnet kommer till förskolan eller ej. En kommun bör inte kunna hänvisa till organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för att inte anordna skolskjuts.

Förslag 9.5 Måltider i den obligatoriska förskolan

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att alla barn gynnas av en bra måltid och rutinerna runt det. Måltiderna utgör också en god möjlighet att arbeta konkret med språket genom att föra samtal, lyssna på varandra och utveckla en social kommunikation. Att barnen i den obligatoriska förskolan ska erbjudas kostnadsfria måltider ligger i linje med vad som följer av styrdokumentet gällande omsorg och hälsa.

Förslag 9.6 Vissa beslut om den obligatoriska förskolan ska kunna överklagas

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Bedömning 10.8.1 Förskolan behöver organiseras så att yrkesgruppernas kompetens tas tillvara

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten vill betona att för att uppnå en god pedagogisk förskolemiljö, där personalen arbetar språkutvecklande och där även de barn i behov av särskilt stöd upptäcks och tas om hand, krävs en organisation som ger personalen förutsättningar för det arbetet.

Specialpedagogiska skolmyndigheten vill lyfta fram vikten av en obligatorisk barnhälsa för att möta den större grupp barn som behöver en tillgänglig lärmiljö med anpassningar och stöd. Dessutom ser Specialpedagogiska skolmyndigheten att det finns behov av kompetens med special fördjupning i tvåspråkighet, språkdeprivation och kommunikation. En sådan fördjupning främjar även Specialpedagogiska skolmyndighetens målgrupper. Skolhuvudmannen skulle i ett främjande och förebyggande arbete kunna utveckla en barnhälsa med exempelvis specialpedagog som har kunskap om barns typiska språkutveckling, barns flerspråkiga utveckling och om språkstörning.

Bedömning 10.8.2 Det behövs fler förskollärare där behoven är störst

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Då det är en stor brist på förskollärare ser Specialpedagogiska skolmyndigheten en risk för att kvaliteten inom verksamheten försämras om inte organisationen är fullt riggad innan man genomför de förslag som utredningen lagt fram. Detta skulle i första hand drabba de barn som remissen lyfter som prioriterade, vilket också innefattar Specialpedagogiska skolmyndighetens målgrupper.

Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att införande av en karriärstegsreform kan vara till gagn för att öka andelen förskollärare samt att höja statusen på yrket. Förskollärare är den yrkesgrupp som har kunskap om hur de ska skapa goda språkutvecklande miljöer i förskolan. De behöver finnas på de förskolor som har störst behov. Det är dock mycket viktigt att det inte sker på bekostnad av de förskolor som inte anses ha särskilt svåra förutsättningar, då även dessa har barn i behov av stöd som förskollärare bör ansvara för.

Förslag 10.8.3 Det ska införas karriärsteg för förskollärare vid vissa förskolor

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att för att få förskollärare att söka sig till och stanna vid förskolor i områden med svårare förutsättningar måste det finnas goda arbetsförutsättningar. En del kan vara inrättandet av karriärsteg. Om förskolläraren får förutsättningar att utföra och utveckla ett bra arbete skapas även bättre förutsättningar för att fler barnskötare stannar, vilket gynnar barnen.

Bedömning 10.8.3 Det ska införas karriärsteg för förskollärare vid vissa förskolor

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att det är bra om Skolverket ser över och fördelar statsbidraget till de kommuner och förskoleenheter som behöver mest kunnig och kompetent personal i sin utbildning. Specialpedagogiska skolmyndigheten ser dock att frågan behöver förtydligas utifrån exempelvis var gränsen går för att ha en förskoleavdelning med ”särskilt svåra förutsättningar” och hur det direkta urvalet ska se ut. Det behöver understrykas att även de förskolor som har färre barn i behov av stöd behöver få tillgång till välutbildade förskollärare.

Bedömning 10.8.4 En förste förskollärare bör uppfylla vissa kvalifikationer

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten vill gällande den tredje punkten i bedömningen ...ha dokumenterat goda kunskaper när det gäller barns språkutveckling *eller* andraspråksutveckling... påtala att alla förskollärare ska ha goda kunskaper om barns språkutveckling. Det är en förutsättning för att lära om flerspråkighet eller språkliga avvikelser. Det bör därför stå *och* inte *eller*.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att det är mycket positivt att det anges att ”Den förste förskollärarens arbetsuppgifter bör huvudsakligen bestå av undervisning och uppgifter som hör till undervisningen”. Det är av yttersta vikt att det här förslaget inte ger förskolläraren fler arbetsuppgifter, utan goda förutsättningar att utveckla verksamheten enligt utredningens förslag. I det ingår en tydligt uttalad planeringstid för att kunna genomföra arbetet. Tydliga arbetsbeskrivningar kan även vara av godo för framtiden inom förskolan om det blir större brist på kompetent personal. De som har störst kompetens måste få ett tydligt ansvar för verksamheternas arbete och utveckling.

Förslag 10.8.5 En enhetlig utbildning till barnskötare

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Specialpedagogiska skolmyndigheten instämmer i vikten av att de olika utbildningarna med samma namn ska ha ett enhetligt innehåll. De krav som ställs i utbildningen är viktiga för att möta de krav som finns i förskolans utbildning. Detta främjar möjligheten och rätten till att alla barn kan erbjudas en likvärdig utbildning över landet.

Bedömning 10.8.5 En enhetlig utbildning till barnskötare

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att det är av yttersta vikt att de som arbetar som barnskötare behärskar det svenska språket. Det handlar både om att de själva ska kunna ta till sig kunskap på svenska och att kunna föra ingående samtal på svenska.

Bedömning 10.8.6 Allmänna råd om språkkunskaper bör tas fram

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten ser att myndigheten bör vara en samverkanspart med Skolverket i ett sådant arbete eftersom det finns gedigen kunskap och erfarenhet kring tvåspråkig undervisning som inkluderar många modersmål samt kunskap om konsekvenser av funktionsnedsättning. Exempelvis hur personal kan upptäcka barn med hörsel-, syn- och /eller språkliga svårigheter som inte beror på begränsad exponering av svenska språket och arbeta utifrån det.

Bedömning 10.8.7 De centrala personalkategorierna inom förskolan ska framgå i skollagen

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen med följande kommentar.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att det bör ställas krav på att personalen i förskolan i huvudsak *ska* bestå av förskollärare och barnskötare. Det är viktigt att trycka på utbildad personal i förskolan som ska möta alla barn och främja deras lärande.

Förslag 10.8.7 De centrala personalkategorierna inom förskolan ska framgå i skollagen

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att det är bra att det förtydligas i skollagen kring vilka personalkategorier som ska finnas i förskolans utbildning. Det ska finnas krav på att personal är utbildad och behärskar det svenska språket. En annan viktig yrkesgrupp är modersmåls lärare eller språkstödjare och då särskilt på de förskolor där det finns flerspråkiga barn.

Bedömning 10.8.8 Personalsammansättning bör uppmärksammas vid tillsyn

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten menar att det är viktigt att dessa inspektioner utförs årligen och att det finns konsekvenser om personalsammansättningen inte överensstämmer med skollagen.

Bedömning 11.5.3 Kompetensutveckling bör uppmärksammas vid tillsyn

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

För att nå en hög kvalitet behöver förskolan bestå av personal som har en genomgående och hög kompetens. Forskningen pekar övertygande på att kvalificerad kompetensutveckling är en viktig indikator för kvalitetsutveckling. Speciellt viktigt för förskolans likvärdighet blir kompetensutveckling för att uppnå en inkluderande pedagogik och för att öka den pedagogiska medvetenheten om betydelsen av pedagogiska relationer.²

Specialpedagogiska skolmyndigheten vill betona att tillsynen även bör inbegripa kompetens kring barn- och funktionsrättskonventionen samt språklagen och dess betydelse för arbete med barn med funktionsnedsättning och i behov av stöd. För att möjliggöra en likvärdig förskola är det bra att huvudmannens ansvar att ge personalen den kompetensutveckling som följer skollagen tydliggörs. Förskolans arbete ska ske vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. För att ge förutsättningar för det krävs det att skolhuvudmannen ger personalen fortlöpande kompetensutveckling. Det behövs en organisation som möjliggör att personella resurser och förutsättningar finns, så att barnskötare och förskollärare kan genomföra sina fortbildningsinsatser även om det finns frånvaro i personalgruppen.

Förslag 12.1 Ikraftträdande

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Specialpedagogiska skolmyndigheten vill dock särskilt påtala risken att det finns brist på utbildade förskollärare.

Bedömning 12.1 Ikraftträdande

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

---

² Rapporten *Likvärdig förskola*, Vetenskapsrådet, 2015, s. 28

Sakkunniga har i detta ärende varit Emelie Cramér-Wolrath, Lena Hammar, Eva Klubb Degsell, Åsa Larsson och Mia Walther. Föredragande har varit Johanna Jadstrand.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Fredrik Malmberg

Generaldirektör